

کنش اجتماعی: نوعی کنش است که با توجه به دیگران انجام می گیرد. در کنش اجتماعی؛ آگاهی و اراده کنشگر ناظر به دیگران و ویژگی ها و اعمال آنهاست.

به عبارت ساده تر: ما در کنش های اجتماعی؛ کنش هایمان را با توجه به دیگران؛ تنظیم می کنیم و آداب و قواعد خاصی را رعایت می کنیم.

بعنوان مثال: وقتی با دوستی مواجه می شویم به او سلام می کنیم یا جواب سلام او را می دهیم / با ورود معلم به کلاس؛ از جا برمی خیزیم / هنگام سوار شدن به اتوبوس حق تقدم را رعایت می کنیم / هنگام گفت و گو به حرکات و سخنان طرف مقابل توجه می کنیم.

بنابراین: می توان گفت؛ کنش اجتماعی، کنشی است که بر اساس آداب و قواعد اجتماعی صورت می گیرد.

برای فهم دقیق تر کنش اجتماعی؛ به تفکیک و مقایسه کنش ها می پردازیم.

انواع کنش:

الف) کنش اجتماعی

ب) کنش فردی

ویژگی های کنش اجتماعی:

- ✓ کنشی است که بر اساس باورها، ارزش ها، سنت ها، آداب و رسوم، قوانین (رسمی و غیر رسمی) صورت می گیرد.
- ✓ کنشی است که با توجه به دیگران و با در نظر گرفتن ویژگی ها و اعمال آنها؛ تنظیم می شود. ما در مواجهه با هر کدام از دیگران؛ از جمله؛ در مواجهه با یک دوست یا دشمن / در مواجهه با یک مؤمن یا یک کافر یا منافق / در مواجهه با آشنا یا غریبه / در مواجهه با کدشتگان یا معاصران و آیندگان / ... آداب و قواعد اجتماعی خاصی را بکار می بریم. که همان آداب و قواعد اجتماعی هستند.
- ✓ کنشی است که موضوع یا علت انجام آنرا؛ ارزش ها، سنت ها، آداب و رسوم، قوانین یا دیگران تعیین کرده باشند.
- ✓ کنشی است که تحت تأثیر رخدادها و مسائل اجتماعی صورت می گیرد.

مثال هایی از اینکه کنش های ما چگونه بر اساس باورها- ارزشها- سنت ها- آداب و رسوم- قوانین و ... انجام می گیرد.

اگر به کنش هایی مانند نماز خواندن- روزه گرفتن- احترام به بزرگترها- رعایت حق تقدم در رانندگی- رعایت انضباط در مدرسه- شرکت در مراسم جشن، عزاداری و ... دقت کنید. تمامی آنها بر اساس باورها- ارزشها- سنت ها- آداب و رسوم- قوانین و ... انجام می گیرد. به عبارت دیگر بر اساس فرهنگ جامعه صورت می گیرد).

ما بر اساس باورها و ارزش های اجتماعی (دینی)؛ نماز می خوانیم و روزه می گیریم. / ما تحت بر اساس ارزش ها و هنجارهای اجتماعی؛ به بزرگترها احترام می گذاریم یا به مدرسه می رویم. / رعایت انضباط در مدرسه را بر اساس قوانین مدرسه انجام می دهیم.

مثال هایی از اینکه کنش های ما با توجه به دیگران و ویژگی ها و اعمال آنها تنظیم می شود.

کنش ما در مواجهه با یک دوست، متفاوت از کنش ما در مقابل یک دشمن خواهد بود / همینطور کنش های ما در مواجهه با آشنا یا غریبه / مؤمن یا منافق یا کافر و ... به گونه های متفاوتی خواهند بود. (کنش ما در این موارد؛ اجتماعی است. زیرا با توجه به ویژگی های دیگران؛ تنظیم می شود).

وقتی پدر یا مادر شما وارد اتاق شما می شوند؛ حالت نشستن شما رسمی تر می شود. (کنش شما در اینجا اجتماعی است؛ زیرا کنش شما شیوه نشستن) تحت تاثیر دیگری بوده و بر اساس ویژگی های او تنظیم شده است).

کسی که بخاطر نسل های آینده؛ نهال می کارد (کنش او تحت تاثیر آیندگان است) / کسی که به یاد یکی از نزدیکانش که از دنیا رفته؛ هر سال نذری می دهد (کنش او تحت تاثیر گذشتگان است).

نکته: ما در مقابل دیگران و بسته به ویژگی ها و اعمال دیگران؛ آداب و قواعد خاصی را رعایت می کنیم. آداب و قواعدی که در جامعه آموخته ایم. بنابراین کنش ما در مقابل دیگران نیز بر اساس ارزش ها، آداب و قواعد اجتماعی صورت می گیرد.

مثال هایی از اینکه؛ چگونه، موضوع یا علت کنش های ما را ارزش ها، سنت ها، آداب و رسوم، قوانین و یا دیگران تعیین می کنند.

فکر کردن به روز مراسم روز عاشورا؛ کنشی اجتماعی است. زیرا موضوع کنش ما (فکر کردن به مراسم عاشورا) را یک سنت اجتماعی تعیین نموده است / تجزیه و تحلیل کردن صحبت های معلم؛ کنشی اجتماعی است؛ زیرا موضوع کنش ما (تجزیه و تحلیل کردن) را معلم تعیین کرده است. / نماز خواندن و روزه گرفتن؛ کنش هایی اجتماعی هستند؛ زیرا ارزش ها و هنجارهای اجتماعی (مذهبی) علت انجام این کنش ها هستند.

مثال هایی از اینکه چگونه کنش های ما تحت تأثیر رخداد ها و مسائل اجتماعی صورت می گیرد.

نوشتن کتاب در مورد دفاع مقدس (جنگی تحمیلی عراق علیه ایران)، کنشی اجتماعی است زیرا به رخدادی اجتماعی اشاره دارد. / ساخت و اجرای موسیقی برای اظهار همدلی با زلزله زدگان؛ کنشی اجتماعی است. زیرا تحت تأثیر یک رخداد اجتماعی صورت می گیرد / سر دادن بانگ الله اکبر بر پشت بام ها در شب ۲۲ بهمن هر سال، کنشی اجتماعی است زیرا تحت تأثیر یک رخداد اجتماعی است و....

ب) کنش فردی:

ویژگی های کنش فردی

- ✓ کنشی است که هیچ ربطی به باورها، ارزش ها، سنت ها، آداب و رسوم، قوانین (رسمی و غیر رسمی) ندارد.
- ✓ کنشی است که بر اساس روحيات، گرایش ها و علايق شخصي و خصوصي صورت مي گيرد. (مبنتي بر آداب و قواعد شخصي).
- ✓ کنشی است که موضوع یا علت انجام آنرا؛ روحيات، گرایش ها، علايق، سلايق و عادت های شخصي تعیین کرده باشد.
- ✓ کنشی است که تحت تأثیر رخداد ها و مسائل شخصي و خصوصي صورت مي گيرد.

مثال هایی از کنش فردی:

کسی که بر اساس علايق و سلايق شخصي خود به آهنگ های یک خواننده گوش می دهد. / کسی بر اساس گرایش های شخصي ليگ فوتبال اروپا را دنبال می کند / کسی بدليل علايق شخصي فلان سریال تلویزیونی یا فلان برنامه رادیویی را گوش می کند / کسی بدليل سلیقه شخصي خود؛ یک گوشی موبایل می خرد / کسی که بدليل عادات شخصي هر روز دوش می گیرد / صبح ها زود از خواب بیدار می شود / و .....

نکته: اگر به کنش هایمان دقت کنیم؛ اکثر کنش های ما اجتماعی هستند نه فردی.

کنش ها را می توان به انواعی دیگر نیز تقسیم بندی کرد.

انواع کنش :

الف) کنش های درونی : کنش هایی که عینی و قابل مشاهده نمی باشند. بلکه ذهنی هستند. مثال : فکر کردن - تخیل کردن و ....

ب) کنش های بیرونی : کنش هایی که عینی و قابل مشاهده هستند. مثال : راه رفتن - نوشتن - حرف زدن و ..... (منظور از عینی بودن این است که محسوس و ملموس باشند و با حواس ۵ گانه قابل تجربه هستند) بنابراین کنش ها را می توان به دو گونه از همدیگر تفکیک نمود یا تقسیم بندی کرد.

انواع کنش : الف) فردی ب) اجتماعی / انواع کنش : الف) درونی ب) بیرونی

مثال هایی برای درک بهتر و کامل تر کنش ها می آوریم.

مثال: فکر کردن به صحبت های معلم : یک کنش اجتماعی و درونی است. (فکر کردن ما تحت تاثیر حرف های معلم بوده است؛ بنابراین یک کنش اجتماعی است / فکر کردن قابل مشاهده نیست؛ لذا یک کنش درونی است).

مثال های دیگر : سلام کردن : یک کنش اجتماعی و بیرونی است (سلام کردن تحت تاثیر آداب و قواعد اجتماعی است. لذا یک کنش اجتماعی است / سلام کردن؛ قابل مشاهده و قابل شنیدن است. پس کنش بیرونی است).

ایستادن پشت چراغ قرمز : کنش اجتماعی و بیرونی است (اجتماعی است چون بر اساس قوانین راهنمایی و رانندگی) است) ما موقع راه رفتن بدون اینکه بدانیم یک سری قواعدی را رعایت می کنیم مانند اینکه فاصله مان با دیگری رعایت می کنیم و .... / بیرونی است؛ چون قابل مشاهده است).

مثال های دیگر برای ارزیابی بهتر و دقیق تر کنش ها :

ارزیابی کنش ها به لحاظ فردی / اجتماعی بودن و درونی / بیرونی بودن

رانندگی در داخل شهر یا در جاده : اجتماعی - بیرونی (مبتنی بر قوانین راهنمایی و رانندگی / قابل مشاهده است)

صدقه دادن : اجتماعی - بیرونی (تحت تاثیر ارزش های اجتماعی / قابل مشاهده است)

رؤیا پردازی کردن : فردی - درونی (تحت تاثیر روحيات و گرایش های فردی / غیر قابل مشاهده است)

فکر کردن به راهنمایی های مشاور مدرسه : اجتماعی - درونی (تحت تاثیر دیگران / غیر قابل مشاهده است)

گردآوری عکس هنرمندان : فردی - بیرونی (تحت تاثیر روحيات و علايق شخصی / قابل مشاهده است)

نکته: کنش اجتماعی قرار نیست صرفاً در حضور دیگران انجام شود. ما می توانیم تنها باشیم و کنش هایمان اجتماعی باشند. مانند دانش آموزی که به تنهایی در اتاق خود برای آزمون جامعه شناسی مطالعه می کند. / فردی که در خلوت خود به صحبت های والدین فکر می کند. از سوی دیگر؛ کنش های فردی هم قرار نیست صرفاً دور از دیگران انجام شوند. ما می توانیم در جمع باشیم اما کنش های ما فردی باشد. مثال: در کلاس نشسته ایم و غرق در رویاهای خودمانیم - در یک جمع خانوادگی هستیم و هندزفری Hands-free گذارده و موسیقی دلخواهمان را گوش می کنیم. یا غرق انجام بازی در گوشی موبایل هستیم.

پدیده های اجتماعی :

به کنش اجتماعی و پیامدهای آن، پدیده اجتماعی می گویند. (کنش اجتماعی خرد ترین یا کوچکترین پدیده اجتماعی است و پیامدهای آن ، سایر پدیده های اجتماعی هستند).

مثال: مدرسه - مسجد - پلیس - باشگاه- قوانین - خیابان - انواع غذاها - سنت ها - آداب و رسوم - باورها - رزش ها و ..... پدیده های اجتماعی هستند. زیرا از طریق کنش های اجتماعی انسانها ایجاد شده اند.

در کل تمام چیزهایی که توسط انسانها پدید آمده است. پدیده های اجتماعی هستند. (هر چیزی که حاصل اندیشه و عمل انسانهاست. پدیده اجتماعی است). از چیزهای کوچک (خرد)بگیرید تا چیزهای خیلی بزرگ (کلان).

مثال: حرف زدن - خرید کردن - درس خواندن و ... : پدیده های اجتماعی خرد و ارزشها - هنجارها - باورها - نهادها و ... پدیده های اجتماعی کلان هستند.

هر چیزی که ساخته اندیشه یا دست انسانهاست. پدیده اجتماعی است. یعنی توسط انسانها در جامعه ایجاد شده اند.

هنجار اجتماعی : شیوه انجام کنش اجتماعی که مورد قبول همه افراد جامعه است. (هنجار های اجتماعی همان: باید و نبایدهای اجتماعی هستند) : مثال : شیوه احوال پرسی کردن / شیوه راه رفتن / شیوه شرکت در یک مراسم / شیوه لباس پوشیدن و ...

(تمامی رفتارهای ما تحت تاثیر هنجارهای اجتماعی صورت می گیرد)

هنجارها می توانند رسمی یا غیر رسمی باشند. رسمی مانند قانون اساسی - قوانینی که در ادارات و پلیس و ... وجود دارد که عدم رعایت آنها مجازات های رسمی بدنبال دارد. / غیر رسمی : مانند قواعدی مانند احترام به بزرگترها - رعایت رسم و رسوم اجتماعی و .... عدم رعایت آنها مجازات رسمی ندارد اما باعث ناراحتی دیگران و یا حتی موجب طرد شدن از جمع می شود.

ارزش های اجتماعی : آن دسته از پدیده های اجتماعی مطلوب و خواستنی که مورد پذیرش و احترام همه افراد جامعه هستند. همگان آنها را بعنوان یک چیز خوب و مطلوب می دانند. مثال : ایمان به خدا - احترام به بزرگتر ها - درس خواندن - مودب بودن - به دیگران کمک کردن - عدالت - آزادی - امنیت و ....

ضد ارزش ها : آن دسته از پدیده های اجتماعی که همگان آنها را بعنوان یک چیز بد و نامطلوب می دانند. مثال : بی ادب بودن - تمسخر دیگران و .....

www.my-dars.ir

نکته مهم: ارزش ها و هنجارهای اجتماعی پدیده های اجتماعی هستند که از طریق کنش های اجتماعی انسانها بوجود آمده اند. ارزشها و هنجارهای اجتماعی با کنش اجتماعی انسانها ایجاد و محقق می شوند.

اگر کنش اجتماعی نباشد؛ هیچ هنجاری شکل نمی گیرد و هیچ ارزشی محقق نمی شود.

انسانها هستند که برای تداوم جامعه و زندگی بهتر؛ ارزش ها و هنجارها را ایجاد نموده و آنها را در جامعه عمومی و همگانی می کنند. (اگر ارزش ها و هنجارها در جامعه نباشند. جامعه به هرج و مرج کشیده می شود. بنابراین انسانها با ایجاد ارزش ها و هنجارها به زندگی نظم و امنیت می دهند و روابط اجتماعی را قابل پیش بینی می سازند)

سوال: ارزشها و هنجارها چگونه در جامعه جریان پیدا می کنند (عمومی و همگانی می شوند)؟؟

پاسخ: از طریق فرایندهای جامعه پذیری و کنترل اجتماعی

نکته: اگر ارزش ها را بعنوان اهداف اجتماعی در نظر بگیریم؛ هنجارها؛ وسایل رسیدن به آن اهداف اجتماعی خواهند بود.

جامعه پذیری: افراد از طریق زندگی در جامعه و بواسطه تعلیم و تربیت در خانواده و مدرسه و ... ارزش ها و هنجارهای اجتماعی را یاد می گیرند. به این فرایند جامعه پذیری می گویند. (یادگیری و درونی کردن ارزش ها و هنجارها)

کنترل اجتماعی: برای اینکه افراد ارزشها و هنجارها را همیشه رعایت کرده و از آنها تخلف نکنند. توسط نهادهای مختلف تحت کنترل قرار می دهند. یعنی از طریق تشویق و تنبیه رفتارهای افراد را تحت نظارت قرار می گیرند(مثال: در مدرسه دانش آموزان درس خوان و مودب تشویق می شوند و دانش آموزان بی انضباط تنبیه می شوند / پلیس متخلفان را مجازات می کند و....)

دلایل ضروری بودن جامعه پذیری و کنترل اجتماعی:

- ۱- ارزشها و هنجارها از طریق آنها عمومی و همگانی می شوند.
  - ۲- ارزش ها و هنجارها از طریق آنها به افراد دیگر و نسل های بعدی منتقل می شوند
  - ۳- ارزش ها و هنجارها از طریق آنها تداوم می یابند و از بین نمی روند
- در نهایت می توان گفت: ارزش ها و هنجارها از طریق کنش های اجتماعی بوجود آمده و تحقق می یابند و از طریق فرایندهای جامعه پذیری و کنترل اجتماعی عمومی و همگانی شده و تداوم می یابند.

برونی سازی: بوجود آمدن پدیده های اجتماعی از طریق کنش های اجتماعی را برونی سازی می گویند. مثال: ایجاد ارزشها - سنتها - آداب و رسوم و ..... توسط انسانها.

درونی سازی: تاثیر پدیده های اجتماعی (مانند ارزشها - سنتها - سنت های اجتماعی و ...) بر افراد و کنش های اجتماعی را درونی سازی می گویند.

فرصت ها و محدودیت های پدیده های اجتماعی

پدیده های اجتماعی را که خود انسانها آنها را بوجود آورده اند. فرصت ها و محدودیت هایی برای انسانها ایجاد می کنند. مثال: آداب و رسومی مانند مراسم عروسی: هم مزایایی دارد مانند: شاد و خوشحال کردن انسانها و تازه کردن دوستی ها و ... و هم یک سری محدودیت هایی برای انسانها ایجاد می کند. مانند مخارج و هزینه های بالا...

گاهی افراد چنان گرفتار همین پدیده های اجتماعی می شود. که انگار آن پدیده ها از آسمان آمده و مانند پدیده های طبیعی غیر قابل تغییرند (انگار یک پدیده مستقل از انسانها هستند). برای مثال: فردی که درآمد ناچیزی دارد با قرض کردن و ... می خواهد به هر قیمت یک مراسم عروسی طبق عرف و آداب و رسوم جامعه خود انجام دهد. این فرد احساس می کند که انجام مراسم حتما باید طبق عرف جامعه صورت گیرد (نه کمتر - نه بیشتر). اندکی فکر نمی کند که درست هست که رسم هست اما رسم و رسوم توسط انسانها ایجاد شده و نه اینکه انسانها برای آنها ساخته شده باشند.

قرار نیست که در قبال سنت ها کاملا منفعل باشیم. درستش اینه که فعالانه(با عقل و آگاهی) با سنت ها برخورد کنیم.

نه سنت هایمان را نادیده بگیریم و نه منفعلانه تحت سلطه آنها باشیم.

یک مثال دیگر: امروزه در اغلب خانواده ها گوش نوزادان دختر بخاطر گوشواره سوراخ می شود. این یک سنت اجتماعی در ایران است. خیلی ها بدون کوچکترین تامل و تفکری این سنت را اجرا می کنند. احساس می کنند یک چیز بدیهی هست... در حالیکه با اندکی تفکر؛ میشه به این نتیجه رسید که آیا واقعا برای یک چیز تزئینی مانند گوشواره واقعا لازم هست که گوش نوزادی را سوراخ کرد؟ آیا بهتر نیست اجازه بدیم نوزاد بعد از بزرگسالی خودش تصمیم بگیره که گوشش سوراخ بکنه یا نکنه؟

برخورد منفعلانه با سنت ها و آداب و رسوم و ... درست و بدون تفکر به آنها تن دادن..... آنها را همانند پدیده های طبیعی؛ غیرقابل تغییر دیدن.....در جامعه شناسی به بیگانگی از پدیده های اجتماعی یا همان طبیعی انگاری پدیده های اجتماعی معروف هست.

طبیعی انگاری پدیده های اجتماعی یعنی اینکه پدیده های اجتماعی (انسان ساخته) را مانند پدیده های طبیعی؛ مستقل از انسانها و کنش های آنها بدانیم. و بطور کاملا منفعل؛ در اختیار آن پدیده های اجتماعی باشیم. تحت سلطه آنها باشیم.

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir